

הישיבה האחת-עשרה של הכנסת הראשונה

ח' אדר תש"ט (9 מארס 1949)

תל-אביב, בנין הכנסת, שעה 20.35

דיון על הרכב הממשלה ותכניתה (המשך)

שרת הארוכה של פעולות ומעשים מיום חרוכני ביתנו ועד היום השתתפנו בחיי יום-יום של הארץ שלא נשכחה מלב עמנו. די להתבונן בהתלהבות ובמסירות של אנשי גח"ל ומח"ל, שבאו אלינו מארצות המזרח, כדי להוכיח שלא כתבה הגחלת בלב השבט הספרדי אף בגור לה זו, שלא קיבלה עד כה הכשרה ציונית מספקה. בעיות טבעיות שונות ומסוככות — הן מנת חלקו של ציבורנו. בכל ענפי החיים היום-יומיים בארץ נתקלים אנו באותן הבעיות — בחינוך, בהשכלה, בהכשרה, בע"יה ובקליטה, בכלכלה ובהתישבות. בעיה מיוחדת במינה היא צמלת אחים, שסכנת מוות מרחפת על חייהם בגולת המעלה.

אין אנו מאשימים שום אדם, שום מפלגה ושום חלק מן הציבור, אנו קובעים עובדות בלבד. ואלה מדברות בעדן, בשדה החינוך ניכרת העוובה וההפקרות בין ילדי דלת-העם, אלפי ילדים חיים מחוץ לכתלי בתי הספר; ללא תורה וללא דרך-ארץ והם צפויים לשחיתות האורבת להם מכל פינות ככרן, במשך השנים האחרונות לא גילינו מידת-אחריות מספקת לטיפול מתאים ורצוי, לחיסול העוובה בקרב ילדינו בישראל. לכן, אנו מקומים שבכרחה את דברי ראש-הממשלה על ההתחייבות שהוא וממשלתו מתחייבים לבער את הנגע הזה מן הארץ. לא ניתן מנח לנו, לממשלה, לשר החינוך והתרבות, כל עוד בעייה זו, שאיננה בעיה עדתית כלל אלא בעייה יהודית כללית, לא תחוסל מעיקרה, כי להרפה ייחשב לנו דבר זה.

בעייה אחרת של בני הציבור הספרדי ושל עדות המזרח היא הילרות, האובלות בכל פה ומנוונת אחוז גדול של הישוב העברי בשכונות-העוני, תקוותנו ותפלתנו, שההתחייבות של ראש-הממשלה וממשלתו לעקירת נגע-הבערות, הצפיפות והתחלואה בשכונות העוני תוגשם ותתחיל עבודה אינטנסיבית ומתמדת של הממשלה שתי בחר על-ידי הבית הזה, אשר לעליה וקבוץ-העליות, תוב-עים טיפול מיוחד בעלייתם של יהודי המזרח מבעוד מור-עד. נחוצה הכשרה באותן הארצות שאפשר להכשיר בהן יהדות זו ונחוצה עליה מיידית של אותם מחוגי העולים, שאפשר להביאם ארצה כל עוד הגורל בידנו. נציין-גא עובדה אחת. כל זמן שלבו של בוינן כבו, אסר את העליה מטריפוליטניה. על אף הפוגרומים, לא נתנו לעשרים וחמשה אלפים מאחינו שם לעזוב את הארץ הזאת. יהדות זו היא יהדות צרופה וטהורה, וכולם רוצים לעלות מיד. יושבים הם על מזודותיהם ומחכים לגאולה. כל אלה שביקרו בטריפוליטניה וכן קצינים וחילים של הבריגדה העברית הירבו להלל יהדות תמימה וטהורה זו, שהקריבה בניה על קרבן המולדת עוד בגולה. עתה ניתנה הרשות ליהדות טריפוליטניה לעלות, בטרם יבוא איסור, חלילה, על יציאתם, ומחובת הממשלה להעלותם בכל המקום. מי יודע איזה תסביך חדש יתגבר בטריפוליטניה. עצמאות ערבית לאומנית או שינוי בקו מדינה זו או אחרת, עשויים להחמיץ את השעה להעלאת אחים יקרים אלה,

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה האחת-עשרה של הכנסת הראשונה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת מר אלישר.

א. אלישר (הספרדים):

אדוני היושב-ראש וכנסת נכבדה!

משחחליטה הממשלה הזמנית לסיים את תקופת-כהונתה הקצרה, רבת-העז ועלילות-הגבורה של צבא-ההגנה לישראל, ולהקים במקומה ממשלה, שתיבחר באורח דמוקרטי, ראינו בדבר זה צעד בטוח לקראת ייצוב השלטון במדינה, כיוון פעולותיו לשם קיומה וביסוסה, קיבוץ גידחי ישראל מארצות-פזורים וקליטתם בכני-חורין במו-לדה.

כצאצאיהם של אלה, אשר עלו ארצה לפני מאות בש-נים מתוך גורמים דתיים-נפשיים ואהבה לארץ הבחירה, בלי הכשרה מראש ובלי מכשירי-קבלה וקליטה במולדת, זכינו עם יתר נבחרי ישראל בכנסת ליטול חלק בבית זה, שתעודה כבירה עומדת לפניו — לבנות את בית ישראל על אדני המוסר והצדק, החירות והשוויון לכל גר ותושב, ששעריה יהיו פתוחים לכל יהודי אשר ירצה לגער מעליו את אבק הגלות ושבתוכו לא תהא כל הפלייה בין אורח לאורח.

הסיעה הספרדית בכנסת איננה מפלגה. אנו מייצגים חוגים רחבים של ציבור מולדת העם ועד בעלי רכוש. התי-לכדנו למיעה אחת, על אף הקשיים הגדולים למצוא שפה משותפת בבעיות שונות הכרוכות בהשקפת-עולם, מתוך הלחץ הגובר למציאת פתרון לבעייה, הידועה בזמן ה-אחרון כבעית הציבור הספרדי ובני עדות מזרח. אין אנו דוגלים במחיצות עדתיות. נהפוך הוא. חותרים אנו לקראת ליכוד כל חלקי העם, לעדותיות, למפלגותיו ולזר-מי — לעם אחד, מלוכד ומאוחד. דא עקא, כי הבעיות המיוחדות לציבור הספרדים ולבני עדות המזרח, מעיקות עלינו והגן הרוח-סכנה לישוב כולה, לעם למדינה ולארץ, אם הבית הזה לא יתן דעתו לחיסול בעיות אלה בטרם יבולע לנו.

כיהודים, כציונים ולאומיים התלכדנו לשם פתרון הבעיות האלה והקימונו את הסיעה הספרדית בכנסת, בכדי שנוכל לשתף עצמנו ואת ציבורנו בכל מערכת החיים של מדינת ישראל שקמה לתחיה, בחייה הכלכליים והרוחניים, התרבותיים והחברתיים.

גם כיום אין חלקנו במלוי החובות טסן מחלקה של יתר הסיעות בבית נכבד זה. בנינו ובנותינו נתנו מרמם כיתר חלקי הישוב, ויחד עם דם אחינו מכל הסיעות והזר-רמים הירונו את הארץ לכבשה, כדי להפרותה ולהקימה כמקלט-עז ומבצר ליהדות כולה. הננו חושבים את עצ-מנו כחלק שווה-זכויות החייב למלא את החובות המוט-לות על כל חלקי העם, ללא יוצא מן הכלל. בכל השר-

היינו והננו עם שוחר שלום ושומה עלינו לבלי להחפז בראשית־דרכנו. נחתור בהתמדה לקשרי הבנה וידידות עם כל העמים והמדינות שיעזרו לנו במאבק לעצמאותנו ולקוממיותנו. נחתור לקראת ברית יהודית־ערבית על יסוד הכרה במדינת ישראל. שוויון וכבוד הדין הם העקרונות שבו דגלנו ונדגול בו בעתיד. במזרח פועלים, לרוב, אנשי תככים ומחרחרי ריב, ויעבור זמן רב עד אשר יכון שלום בתוכו ועד ששכנינו ישלימו עם עובדת היותנו בני־חורין, ככל יתר הגויים בתבל. נשמור מכל משמר על ביטחון המדינה וריבונותה.

תכנית הממשלה לפיתוח הארץ ולקליטת עולים כדי להכפיל את הישוב תוך ארבע שנים הבאות לא תבוצע, אם יעדיפו מעמד אחד או שכבה אחת על פני אחרים. היצרן והפועל, הסוחר ואיש הקואופרטיב, ההון הפרטי והמאמץ הקולקטיבי — בכולם יש ברכה לבנין המדינה. ארצנו ניוונת הן בשטחי העליה והן בשטחי הממון מבית ומבחוץ, ואם לא נדע לשמור על שני המקורות הללו, נביא תקלה למדינה. אנו מחזיקים טובה למפלגה שנטלה על עצמה להקים את הממשלה ומעריכים את הצהרותיה הגלויות בנידון זה. קיבלנו ברצון את הדעה, שיש להבדיל בין מפלגה לממשלה — הראשונה רואת לחבריה ואילו האחרונה רואת לכל האזרחים מכל השכבות והמעמדות.

חברי הכנסת שקדמו לי עמדו על הנטל הרב שבקליטת קיבוץ־גלויות, הקשיים הכרוכים בשיכון העולים ובסידורם בעבודה בשדה, בהורשת ובמלאכה. אנו מאמינים שכונותיו של ראש־הממשלה בסעיפים אלה הם כנות, וכל עוד אנו מעטים בארץ, יש לעודד כל יזמה פרטית וכן את הגורמים הלאומיים והציבוריים לשם פיתוחה המהיר והיעיל של ארצנו. מי יתן והממשלה תמצא את הסינתיזה הנכונה לשיחוף פעולה בין כל אפני־הככלה של הלאום, הקואופרציה והפרט כאחד לטובת המדינה הצעירה. אנו מקדמים בכרחה את דבריו של ראש־הממשלה, שיחד עם הבטחת חופש־השבייה וההשבתה יופעל על ידי הממשלה מנגנון־חיון למניעת סיכסוכי עבודה. אסור לנו להשלות את עצמנו, כאילו הנצחון המלא כבר ניתן לנו וכאילו השלום כבר הושג. כל אומה, הנתונה בסכנת הדומות לסכנות שלנו, יודעת להתרומם ולהתלכד כאיש אחד עד יעבור זעם. לכן אנו תפילה שיעלה בידי ראש־הממשלה להרחיב את הקואליציה, ככל האפשר. שמעתי לא־פעם מפי מר בן־גוריון, שאין הוא, כראש־ממשלה, מייצג מפלגה כלשהי, או זרם כלשהו בישוב, וכי במשרתו זו הוא נציגו של העם כולו ואחראי לו. חשוב שכל חברי הכנסת יהיו חזורים כזו. מחובתי להזכיר את החיילים, העומדים להשתחרר ולחזור לחיים האזרחיים. הצטרפנו לקואליציה, כדי להבטיח, יחד עם גורמים אחרים, קיום של כבוד לכל חייל וחילית, בלי לבדוק את השתייכותם המפלגתית. אין אנו מתנגדים למפלגות, אך החלקים הבלתי־מאורגנים שבציבורנו זכאים ליהנות משוויון־זכויות עם אותם החלקים שהשכיחו להתארגן, מכל־שכן שאלה וגם אלה מילאו את כל חובי־זיהם כלפי העם.

תמיד נראה בירושלים את בירת־ישראל הנצחית ונתבע הממשלה את פיתוחה וגידולה של עיר־קדשנו, שהיתה תמיד סמל ומרכז לשאיפות עם ישראל בכל ימי גלותו. דעתנו היא, כי הצינונות נולדה ביום שגלה עם ישראל מארצו ונשבע שבועת־נצח לבירת ציון, הלא היא שבועת הדורות: למען ירושלים לא אשקוט. במושבי־הכנסת בירושלים הוחלט לקרוא לישיבה

שאנו זקוקים להם והם זקוקים לארצנו. במשך דורות רבים של חיים בארצות שונות הוקמו מחציות שעלינו לסלקן, כדברי ראש הממשלה. אך אין לסלק מנהגים שהשתרשו, במחיידי. יש לטפל בבעיות אלה ברצון טוב. מן החובה לתת להם הכשרה, חינוך, תרבות, להגביר בהם את כושר העבודה והמלאכה בשדה ובירושה, ול־שרש עלידי מעשים את האמונה, שקיימת כלפיהם הפלייה. רק בשוויון גמור, שוויון שעמד בדבריו ראש ה־ממשלה — שוויון לגר ולחושב כאדם ומכל־שכן לגבי אחים. רק שוויון כזה יוכל לסלק את המחציות בין הע־דות ולקרב אותם לשאיפתנו. מטרתנו — ליכוד העם ואחדותו.

על הסבל של העולים מארצות־המזרח ובמיוחד מארצות צפון־אפריקה לא נרבה כרגע את הדיבור. העליה מארצות ה־נ"ל — אין בה שיטה. תחילה הרבינו לדרוש עליהם, אך חוסר אירגון וחוסר טיפול מתאים בצד־יהם המיוחדים של עולים אלה יוצרים קשיים שיוכלו לחילה, ליהפך לרועץ לנו, אם לא נעסוק בענייניהם בדרך ריאליסטית יותר מבעוד מועד. איבדנו שישה מיליונות מאחינו — ומהארצות הנתונות למשטר דמוקרטי־עממי מונעים מאחינו את אפשרות העליה. אין כל ספק שזכות־קדימה לנידחים שניצלו מידי הנאצים, ולאחר השנעלה אותם נפנה את כל תשומת־לבנו לאותו רורבואר — שנתר לנו לפליטה, כדי שמדינתנו תגדל ותגבר עם העולים שיבואו אלינו מארצות־המזרח. מעטים אנו במדינה. מוקפים אנו עדיין צבאות־אויבים — שלא יחמיצו כל שעת־כשר טוב להתנפל על מדינתנו. ויש להודות לראש־הממשלה שאמר, כי רחוקים אנו עדיין משלום ואסור לנו להיות שאננים, כי לא ינום שומר ישראל. לכן מן ההכרח ומן החכמה והתבונה להגביר את עליהם של חלקי־העם המתדפקים על שערי המולדת. יודעים אנו את הקשיים הכרוכים בעליה בכלל ועליהת יהודי המזרח בפרט. אך גם על קשיים אלה נוכל להתגבר אם נמלא את חובתנו לקיבוץ־גלויות.

לא אלאה את חברי הבית הנכבד בתיאור מקיף של מצב אחינו בארצות הנתונות לשלטון הממשלות, שצב־אותיהן פלשו למדינתנו. מאות אלפים מאחינו נתונים בסכנה. רבים נהרגו ורכושם נשדד. אנו מצטערים שראש־הממשלה בתכניתו אלה קבע סעיף מיוחד לטיפול במצבם של אחינו בארצות אלה בהגיע השעה לכריתת־שלום. הוא אמנם תבע זכות־יציאה מארצותיהם לכל היהודים הרוצים בכך. ודאי שנתכוון גם לאחינו בארצות־ערב. אך דומני, שמן הצורך להבטיח בכל הסכם של שלום עם ארצות ערב את זכות־היציאה של היהודים ולתשלום בעד הנוזקים בנפש וברכוש שנגרמו להם. נדרוש מאת ראש הממשלה ומהממשלה שתיבחר להתמסר לבעייה חמורה זו, כי מי יודע איזה אסון עלול עוד להתחולל על ראש אחינו שבגולת ארצנו.

כללי החירות, השוויון והדמוקרטיה המוצעים בתכנית הממשלה כקו־ייסוד, מבטיחים למדינתנו משטר דמוקרטי ורפובליקני, שבו יהיו כל אזרחי המדינה ללא הבדל דת, גזע, לאום וכיון, שוויון־זכויות וחובות. חירות ועצמאות יחס של כבוד לכוחות־הזולת יקימו במדינתנו. אנו, שסבלנו בכל מקום שבו נזחה כף רגלנו בארצות־נכר, נדע להעריך ולכבד את כללי החירות והשוויון במדינתנו.

אנו תומכים ביסודות שעליהם מושתתת מדיניות החוץ של ישראל: ריבונות ועצמאות במלוא המשמעות.

ישיבה "א, ח' אדר תש"ט (9 מארס 1949)
— דיון על הרכב הממשלה ותכניתה (אלישר, גלובמן) —

ועל המסייעים לעבריינות. ויש לפעול בענין זה. אם אחד מחברינו קיבל על עצמו תפקיד זה, הרי אנו רואים בזה מגה פורחא לסיעתנו, ורק משום שאין אנו מזלזלים בכל תפקיד שיוטל עלינו לטובת המדינה וסדריה קיבל חברינו את התפקיד ואנו נמשך לתבוע שיתוף יותר חשוב בפעולות הממשלה, מפאת הצרכים המרובים של ציבורנו. לכן הצטרפנו לקואליציה. לכן נבחר בממשלה שהציגה לפנינו חבר הכנסת בן-גוריון. נשתף אחריות מתוך לויאליות בתקוה להרחיב את הקואליציה הממשלתית.

מחובתנו להביע את הוקרתנו לראש-הממשלה הזמנית, מר דוד בן-גוריון, לחבריו ולצבא ההגנה לישראל, שבתכונתם, חוננם, עוזרונם, כוח-החלטתם וגבורתם, נהגו את ספינת עם ישראל בתוך נחשולי גלים עזים כשמדינות עוינות קמו עלינו לכולתנו — בשדה-הקרב במאבק המדיני — והביאונו עד היום. מי יתן והממשלה החדשה תוליך את המדינה הצעירה אלי חוף-מבטחים לטובת ישראל ויושביה. אמן!

ע. גלובמן (מפא"י):

חבר הכנסת המועמד לראשות-הממשלה ד. בן-גוריון הביא לפנינו תכנית-פעולה מפורטת וברורה והמקיפה את כל בעיות חיינו. היי אלה הנמצאים כבר בארץ וכן את חיייהם של העתידים לעלות. נדמה לי, כי מאז פירוסם "מדינת היהודים" וכו', בפעם הראשונה, העם, התנועה הציונית והישוב לתכנית פעולה כה מקפת, בעלת-חזון, מעוף וכוח-ביצוע, כמו התכנית של מדינת ישראל.

התכנית מדברת בלשון בני אדם, ולכן כנראה נבצר מהאופוזיציה להתוכח על התכנית בלשון בני-אדם פשוטה. הם מנסים לקרוא בה מה שאין בה, לייחס ליהודה שיש בה, דברים לפי שרירות-לבם, שכן אינם מתווכחים עם גופיה-הענינים שבתכנית. זו מלאכה קלה ולא-רצינית.

התכנית עשויה להשיב על שאלות רבות בחיי העם והמדינה. בלוננו הייבים לשים בעיקר את מעייננו בענינים הנוגעים לנו, אך חברים מן האופוזיציה התחמקו מן הויכוח על התכנית סעיף-סעיף וענין-ענין, כי אם הפליגו לעניני חוץ. היום, משום שהכנסת שוכנת ליד חוף הים הגדול, או כפי שקוראים לו הים התיכון, קל להם להפליג למרחבים, שבהם אדם יכול לעשות בתוך שלו, או אולי שלא כבתוך שלו.

במידה ששליחיה-האופוזיציה נגעו בענינים העומי-דים על הפיק, הרי יותר משעסק בתכנית הם עסקו בבעל התכנית.

על מה לא הוחשד בשנים האחרונות בעל התכנית. הוא הוחשד, כי לא התכוון למדינת ישראל לאלתר אלא לבחירות; הוא הוחשד כי לא התכוון להקמת צבא ישראל אלא לפירוק ההגנה; הוא הוחשד כי לא התכוון לפירוקם של אירגוני "הפורשים" אלא לברית אתם; הוא הוחשד כי לא התכוון להעפלה של רבבות כי אם להפגנה של העפלה. ולאחר שבעל התכנית ומפלגתו גייסו את האוימה ובידו את כל החשדים האלה, מעלים חשדים חדשים לבקרים.

האומנם נבער העם הזה מדעת, שגם לאחר שהל-עיטוהו במשך שנים בנוזח החשדים האלה, נתן את

מיוחדת שתדון בבעיית ירושלים. אנו דורשים לכנס את הישיבה בהקדם, ונעמוד על כך שבכוא השעה הגדולה תתווך ירושלים להיות בירת ישראל.

ואם ראש-הממשלה נגע בפקידות המדינה, יורשה לנו להעיר באוזני ובכאזני חברי-הכנסת על העובדה, שציבורנו הפלה בענין זה לרעה. מספר הפקידים מבני עדותינו במנגנון הממשלתי — נער יספרת, אין זו שאלה כלכלית בלבד. רוצים אנו להשתתף ולהתחנך גם בענף זה של שירות לציבור ולעם ואנו מקווים שחלקנו בענף זה יגדל. לכן מקדמים אנו בברכה את דברי ראש-הממשלה על הקמת ועדת-מינויים של פקידים-מדינה. אנו תובעים להקים מכוון-הכשרה לפקידות ממשלתית, כדי שגם בני כל העדות יוכלו לקבל הכשרה לשירות במדינה. עם היותנו סיעה קטנה בכנסת, אנו מייצגים יחד עם יתר הספרדים שבשתי מפלגות בבית הזה שבט שלם בישראל, רבי-איכות ורבי-כמות. החלטנו, שלא להיות באופוזיציה והסכמנו לשתף פעולה בתוך קואליציה ממשלתית.

בהצטרפותנו לקואליציה אנו נותנים את אמונו במפלגות שנטלו על עצמן את האחריות לביצוע התכנית המשותפת, הנוגעת לכל שטחי חיינו והמושחתת על עקרונות וכללים, שאם באמת יעלה בידם להגשימם תוך ארבע השנים, נעלה ארוכה ונביא ישע לנדחינו ולאזרחינו במדינה, ללא הבדל מעמם, חוג וארץ-מוצא.

קיבלנו על עצמנו את האחריות המשותפת תוך שמירה על עקרון חופש הויכוח על כל הצעה שתעמוד לדיון וכן חופש-הבקורת על הממשלה אם זו תסור מהקו שהותווה לה ע"י הכנסת או הקואליציה. בעקרון זה אנו רואים סימן ברכה לחופש הדעה והמצפון ואחריות הדדית בביצוע החלטות הכנסת או הקואליציה. שני כללים אלה משלימים אחד את השני, ובלעדיהם לא תיכון אחריות משותפת מרצון ובאמנות.

ולבסוף, כמה מלים אומר לאלה שעמדו על שירות-המשטרה שנמסר לחבר הסיעה הספרדית המשתתפת בקואליציה הממשלתית. אין אנו מסתפקים בשירות זה שהוטל עלינו לנהלו, וברצון היינו מקבלים עלינו לנהל גם את משרד-הפנים או משרד-העלייה בציורף של שר רות-המשטרה. אך שירות זה מחייב, לדעתנו, טיפול מיוחד וכן הנהלה עם שר בראשה. אנו שידענו לשחרר את מדינתנו מעול-זרים בכוחות עצמנו, מדוע זה לא נדע להשתחרר גם מכל רוח זרה ולבחור בדרך המתאימה לענינו? האם לא נחטא למדינה אם יימסר ענין-המשטרה לאחת המחלקות במשרד-הפנים או משרד אחר, ומה התועלת שתצמח מכך? יש שטוענים שאם יצורף תיק המשטרה למשרד-הפנים, תשתלט המפלגה הגדולה-ביותר, אך מהי הערובה שהתמצב ביישון שונה עם שירות זה יצורף למשרד אחר הנהגו בשלטון הקואליציה? האם לא יותר טוב ובריא שימונה שר מיוחד על משרד-המשטרה, שר שיפקח במישרין על עבודות המשטרה ופעולותיה ויהיה אחראי בפני הממשלה והכנסת? אנו סוברים כי שר שיהיה פגוי במיוחד לעניני המשטרה, יוכל להעלות את קנה ויקדמנה.

הגלות היגולה אותנו לשלטון זר. המשטרה במדינות זרות היתה לצנינים בעיני אחינו בגולה וכן היתה לזרא בעיני הישוב בתקופת המנדט, ועוד יירש זמן רב עד שנגיל את הציבור לראות בשוטרי אדם הרואג לבטחונו, לנפשו ולרכושו מפני אלמנטים מזיקים. יש שציבורנו עודנו מהסס לגלות לשוטרי את הידוע לו על העברייני

ליצחק גרינבוים, לשעבר מנהל מחלקת העבודה בסוכי נות, שמסכימים לתיווך, אך בתנאי שלא יהא בו כדי לחייב את העובדים, לי ברור שיוודעים אתם יפה מהי עמדת מפלגת פועלי ישראל ושליחיה בשאלות אלו, ולא חל בה כל שינוי מלבד העובדה המרעטת שבהקמת מדינת-ישראל העשויה לסייע, לחזק ולעודד את תנועת הפועלים בארץ.

רבים דיברו בשם הבורחים, וכן על רצונם וכוונת-תיאם. אך בצדק העיר חבר הכנסת מ. גרובובסקי, כי בנידון זה הגדיל לעשות מר ספיר. הוא לא דיבר רק בשם הבורחים, אלא גם בשם אלה שלא בחרו בו. מר ספיר ועוד כמה מחברי סיעתו דיברו ושלטו זמן רב במוסדות שונים לא על דעת הבורחים, ובכוחם, כי אם בכוחם של אחרים והרגל זה הפך לדבר טבעי. הבורחים לכנסת הזאת, רובם ככולם, בעלי הכרה וידיעה, ואלה שהצביעו בעד מפלגת פועלי א"י ידעו את אישיה, שליחיה ואת תכניתה, והם שהטילו עליה להגשים את התכנית הזאת. עלי לומר דבר גם בשבחו של מר ספיר. מהד, הוא התאונן כי התכנית המוצעת לוטה ערפל, אך על אף היותה מעורפלת מצא בה מאיך את הסעיפים הדנים בעניני הפועלים והסתרע עליהם. מר ספיר וחבריו גם הוסיפו, כי מוכנים הם לתמוך בהסתדרות הפועלים אם היא לא תהיה אלא איגוד מקצועי. הקצוות נפגשים. מי שחי הרבה שנים בתנועת הפועלים בארץ שמע הצהרות ממין זה גם מפי חבריו של מיקונים לפני 20-25 שנים. מה פירוש הדבר, מר ספיר? וכי איגוד מקצועי, העוסק גם בעניני הצעירים, חדל להיות איגוד מקצועי? וכי העיסוק בהתישבות, בהעפלה, ובהגנה בשעתה אסור לו לאיגוד מקצועי לפי המונחים שלכם? (קריאת ביניים: כל הדברים האלה שייכים למדינה). בודאי שהם שייכים למדינה, אך מי שדוגל בחופש ליזמה הפרטית, כל יעוץ לשלול מאת הפועל את היזמה בפיתוח מוסדותיו העצמאיים, המסייעים לשיפור החיים במדינה ואף מחזקים אותה.

מר ספיר דורש להקים לשכת עבודה ממשלתית. ערדנו וזכרם כיצד הותקפה לשכת העבודה כשזו היתה ברשותה של ההסתדרות. אז דרשו להקים לשכת עבודה כללית בתקווה שפועליה לא יוכלו למצוא ביניהם לשון משותפת וכך לא יוכלו להקים את לשכת העבודה הכ"לית, החפשית, המתנהלת על ידי פועלים עצמם. ול-אחר שקמה הלשכה יוקיימת בה חלוקה צודקת של העבודה, התעורר, לפתע, מר ספיר ודאג לסמכותה של הממשלה, שלפי דבריו לא יתן בה אימון, הוא דורש למסור את לשכת העבודה הכללית לרשות ממשלתית, אך מדינת-ישראל חפשית תהא מעונינת לסייע לפועל, לאירגונו ולמוסדותיו החפשיים והעצמאיים. לשם כך היו בחירות בישראל, כן מוכן מר ספיר למסור לידי הממשלה, שאין לו אימון בה, את הסמכות להכריע בענין של בורות חובה. עלי אפוא, לומר לכנסת ולמר ספיר, כי לא תהיה בישראל בורות-חובה. אין למר ספיר וחבריו זכות כלשהי לדרוש בורות-חובה, כי עוד הוא וחבריו לא ימסרו את כל רכושם לממשלה ולמדינה, רק את תהיה צודקת להירישו שגם הפועל ימסור רכושו שהוא — עשר אצבעותיו העמלות.

עלי להודות כי לאחר ששמעתי את דברי מר ספיר, מובן לי מדוע הוא וחבריו אינם משתתפים במ"שלה. מבין אני, כי ממשלה כזאת — ההשתתפות בה קשה לכם (קריאה: אבל הם הוזמנו להשתתף!) הם

כל אימונו בבעל התכנית ובמפלגתו וכן בתכנית עצמה?

אני פונה לאותם חברי הכנסת שהם עתה באופר זיכיה, אך תמול-שלושם ישוב יחד ליד שולחן הממשלה ואמר: אנו מוכנים להתווכח אתכם על התכנית, אך אין אנו מוכנים להתווכח אתכם על כשרותנו, נאמנותנו ומסירותנו לעניני הפועל העברי בארץ, לעניני האומה ולעניני מדינתנו העצמאית והחפשית. ביוזמה מעין זה לא נשתתף.

עמדנו בבחירות לכנסת לדיו העם וכן עמדנו בבחירות להסתדרות לדיו הפועל ומלפני שניהם יצאנו זכאים. הטוענים, כי הבורחים התכוונו לכך ששתי המפלגות תהיינה בשלטון — טענה זו מופנית קודם-כל כלפי הטוענים עצמם. לא פעם, חברים, הנכם טוענים כי יש להתחשב בדעת המיעוט, לכבד את דעתו ולא תמיד נחוץ להכריע ברוב. ויש שאני מס' כים לדעתכם זו, כי לא תמיד נחוץ להכריע ברוב. מכל שכן שהדברים אמורים לגבי מיעוט קרוב לכס, רוצה לומר שהפעם הצטרכתם לקבל את דעת המיעוט במפלגתכם שתבע השתתפות בממשלה וזוהו לקיים מה שהנכם תובעים מן אותו הרוב, שהוא מחוץ למפלגת-תכם. אני חוזר ואומר, כי יסודות חייכם וחינו, אחר-ייתכם ואחריותנו אינם מתירים לכם להיות באופר זיכיה. אין זה מותר, ובלי-יאמר כי פסלנו — לא פסלנוכם. זו היא הערכה מוטעית. אין לי ספק, כי לו ידעתם להתגבר על חשדם שאין להם שחר, על פגיעות מדומות, הייתם שגם עתה נושאים באחריות המשותפת.

בתכנית הפעולה שהביא בפני הכנסת ד. בן-גוריון, נקבע פרק מיוחד למלחמה ביוקר החיים ולשמירה על תנאי חיים הוגנים של המוני הפועלים, למלחמה בשי-עוריהורוחים ודמיותיוון מפורזים ולהנהגת משטר של צנע לתקופת מעבר. תכנית זו נתקבלה ואושרה על ידי הסתדרות העובדים כולה, וזו באה עתה לידי ביטוייה בתכנית הממשלה. נכבד הדבר בעיני וגם בעיני רב"ות פועלים, כי הממשלה הזאת, שבה מפלגת פועלי א"י — הרוב, קבעה בתכניתה סעיפים ברורים ומפורשים שיש בהם כדי להבטיח ולחזק את מעמדה של ההסתדרות, ובמיוחד את מעמדו של הפועל השכיר, את חופש ההתאגדות, עידוד המו"מ הקולקטיבי, את חופש השביתה, היווקה של לשכת העבודה וכו'.

גם הסעיפים הברורים שהודים בעיני החברים האלה, חבר הכנסת וידידי משה ארם, שאל: האם המנגנון לתיווך אינו עשוי להכשיר את הקרקע לבור-רות-חובה? לשאלה זו ענה בכניס ציבורי חשוב ראש הממשלה. היה זה בימי מלחמת ישראל, בעצומה של המערכה, כשהכריז ד. בן-גוריון, שאין מקום לחוק השביתות, כאשר הפועל העברי נאמן עלי, שאף בימי-מלחמה ימלא את שליחותו בבית-החרושת, בסדנה, בשדה ובשדה-קטל, ואין לידידי ארם כל זכות מוסרית לחזוד בבן-גוריון, שאמר את הדברים האלה, שהוא מתכוון לבוררות-חובה.

אך אם חבר הכנסת משה ארם בכ"ז חושש למנ"גנון-תיווך, שמא יש בו פתח לבוררות-חובה, מדוע אפוא, הצביעה מפלגתו בקונגרס הציוני האחרון בעד מגנון-תיווך כמכשיר, המנסה לפעול לפני כל שביתה, העומדת לפרוץ? ישאל נא את עצמו ולא את בן-גוריון, (קריאת ביניים: לא הצביעו!) הצביעו והודיעו

השדרות בעם, רק בקופת החולים של הסתדרות העובדים, ואילו את יתר קופות החולים תחרים? והאם עקרון זה יונהג גם בביטוח-עולים למקרי תחלואה? או אולי כוונת הממשלה היא להפוך את המוסדות המפלגתיים לביטוח למוסדות ממשלתיים שישמשו את כל האזרחים הווקאים לעזרה? יוגדנא הדבר בבירור.

ואשר לפרק השביעי, הדין בעניני החינוך. הסתדרות הציונים הכלליים, שממנה יצאו ראשוני הבונים של מערכת החינוך בארץ, מברכת את הקמת המשרד המיוחד לחינוך והשכלה בממשלת ישראל, והסרונו עד כה געע במושג עמי-הספר. כשגלו ישראל גלתה תורתם עמם, וכשהזרנו לארצנו ולמכורחנה, נשיבנא את תורתנו אתנו. חינוך הנוער היה תמיד צפור-נפשו של העם העברי, שבעתיים חשוב הוא לנו תה, שעה שאנו עומדים לפני נשימה הגדולה של קליטת עליה-רבותי, מגלויות שונות וצטורך למזגן לעם עברי מאוחד במדינה. הממשלה בתורת אבות ותרבותם, מחובתה של הממשלה ליצור את כור-ההיתוך התרבותי לעולים שרבים מהם מרינפס ומוכי-גורל וטובלים מתסביכים נפשיים וחברתיים שונים.

כיצד מתיישבת תכנית-הממשלה המחייבת שיתוף כל המפלגות והמעמדות במשימה ההיסטורית של קיבוץ-גלויות עם השיטה הקיימת של פיצול העם, החל מגן-הילדים ובית-הספר, שומה על הממשלה להקים בית-ספר כללי אחיד לכל ילדי ישראל, ללא הבדל מעמד ומפלגה. מן הדין שביה"ס יהיה מושתת על מסור רת ישראל, ועל העקרון העברי המקורי. תורה שאין מלאכה בצדה עתידה להתבטל". לעומת זה התכנית מדברת על קיום, בתי-ספר מכל הזרמים האוטונומיים המוכרים, מה פירושו המושג, "הזרמים האוטונומיים"? האם פירושו — בתי-ספר מפלגתיים בבעלות המפלגות, או הכוונה היא לבתי-ספר של זרמים וכיוונים פדגוגיים שונים שיהיו בבעלות המדינה, ולא מכשירים בידן המפלגות לשם התחרות ביניהן ולשם ציד-נפשות הנעשה בדרך של פיתויים ולחץ כלכלי וסוציאלי, האם יש טעם שבעיירה קטנה, שבה מתגוררים רבים עולים רבים, יוקמו בבית אחד ארבעה בתי-ספר בשביל כמה עשרות ילדים, ובהם מנהלים מיוחדים, שמשים מיוחדים וציד נפרד. האם בדרך זו אפשר ליתן אחדות לעם, ולשמור על כה-האדם, ואמצעי המדינה?

על אף הפיצול בעבודת-החינוך, קיבלו כחמשים אחוז מהילדים חינוך כללי ועד הקמת הממשלה היו מנית היה ועד מנהל למערכת-החינוך. בו אמנם השתתפו כל הזרמים אך הרוב בו צידד בחינוך כללי, ואילו עם הקמת הממשלה הוגנית בוטל הועד המנהל הקודם ובמקומו הוקם ועד מנהל חדש, שבו משתתפים ארבעת הזרמים בחינוך, ומשקלו של ביה"ס הכללי שהגיע לכניסן ל-50% ירד באורח מלאכותי לשליש בייצוג.

כאמור, רב הסתום על הגלוי בפרק זה שבתכנית-הממשלה ורבים החששות שלא יבולע לבית-הספר הכללי, כיסוד החינוך הלאומי האחיד.

ציבורנו, אשר חלק הארי לו בהקמת החינוך הכללי, לא יוותר על שיטת-החינוך זו וישמור על הנכס היקר שהוקם בעמל ובמסירות במשך דורות. ביחסה של הממשלה לבעיה זו — תיבחן.

אמנם הוזמנו להשתתף בה, אך על יסוד התכנית הזאת! ואם הם ישתתפו בה יאלצו להיות נאמנים לתכנית הזאת.

ולסיים דברי עלי לומר כי לכנסת הסמכות להכריע ולהתוות את דרכי הפעולה של הממשלה, אולם היי המדינה, עיצוב דמותה וגורלה — יקבעו לא-במעט בשדות העבודה, על ידי אזרחיה העמלים והיוצרים. תכנית-הממשלה נותנת לאלה, הרוצים ליצור ולקיים את החופש — לעשות כן, כל אלה חייבים להצטרף למשימה הגדולה וליתן יד נאמנה לביצועה ולבנינה של מדינת ישראל בהנהגת ממשלה זו.

ש. פרסיץ (הציונים הכלליים):

הציונים הכלליים לא הצטרפו לקואליציה משום שהם דרשו מראש הממשלה לעבד תכנית מוסכמת אתם, אך הוא לא נענה לדרישה זו. בניסיונות אלה קשה להבין את דבריהם של מר לוביניקר, מר גלובמן ומר דינבורג המטיפים לנו מוסר על שלא הצטרפנו לקואליציה, כמה מילים על יעודם של הציונים הכלליים. תמיד היו הציונים הכלליים הכוח המלכד והמאחד הבונה והיוצר בציונות ועתה במדינה. הם לא מעלו ביעודם וימשיכו בדרךם, שהיא אחדות וליכוד, יצירה ובנין. נאמנות לערכי-האומה, כיבוש והגשמה.

אשר לתכנית הממשלה הקואליציונית שהושמעה אתמול מפי ראש הממשלה, זו אמנם מקיפה, אך הסתום בה מרובה על הגלוי ואף המפלגות שהצטרפו לקואליציה מתווכחות על התכנית, בינן לבין עצמן, בל יפלא, אפוא, אם נעמוד עד כמה דברים שלא נאמרו בתכנית או שנאמרו בצורה המשתמעת שלתי פנים.

אתחיל בפרק השני המדבר על חירות, שוויון ור-מוקרטיה. בו נאמר: "יקויים שוויון מלא וגמור של האשה—שוויון בוכיות ובחובות, בחיי המדינה החברה והמשק וכל במערכת החוקים". באיזה מערכת חוקים מדובר כאן? במערכת החוקים האזרחיים או התורניים? ומהו המצב לגבי חוקי-האישות? מר ורהפטיג וכבוד הרב לוי רמזו על-דבר הסכם בעניני אישות, אך קשה להאמין, כי קיימת בסעיף זה ההמוניה בין החזית הדתית לבין שותפיהם בקואליציה. הנשים בארץ — חמי-שים וחמישה אחוז של אזרחי המדינה והאשה העבריה, שחלקה אינו נופל מחלקן של הגבר בבנין וביצירה, בהגנה ובחינוך-הדורות לכיבוש ולהגשמה בארץ-אבות, רשאית לדעת מה הם התיקונים שיעשו בחוק-האישות, שיהא בהם—בלי לפגוע בעקרונות התורה והמסורת—כדי להבטיח שוויון במעמדה של האשה בחיי הנשואין, בעניני עיגון וחליצה, גישן, אפסורופסות על הילד, דיני ירושה, מעמדה של האשה במשפט וכיו"ב.

ואשר לפרק השישי, הדין בסעיף ה"ח" בביטוח התושבים נגד תחלואה, זקנה, אלמנות וכו', אין הסעיף הזה מברר לנו דייצרכו את תכנית-הממשלה בענינים אלה. לא ברור, אם הכוונה היא לביטוח כל האזרחים הווקאים לעזרה על-ידי מוסדות-המדינה, ללא-הבדל מעמד ומפלגה או על-ידי אימוץ מוסדות מפלגתיים, שהוקמו בעזרתו של העם כולו, המגישים עזרה רק לחבריהם-הם בלבד. מוסדות אלה משמשים אמצעים לשיעבוד פרטי, אך לא מכשיר לסיפוק הצרכים של המוני-העם. עלי לשאול: האם תמשיך הממשלה לבטח בכספי המדינה את חיילי צבא ההגנה לישראל, הבאים מכל

בשעתו. אכן, גם עכשיו יש המשך לתפיסת־מושגים ולמצב־רוח שמימי המנדט — ו"עוד דונם".

לא התרוממנו לרגע זה, בעיקר ההנהגה לא גדלה, לא מחמת סריון רצון טוב, אלא מחמת הרגלי עבר. אמרתי — ההנהגה לא גדלה, משום שהעם בציון נתן את בניו ובנותיו ללא תנאי, באהבה, בשביל גאולת העם והארץ. בנים אלה עשו למעלה מכוח־תיהם. למרות שלא נתחנכו לכיבושים צבאיים, ויכולנו עכשיו בלי הגזמה — לו היינו מוכנים מבעוד זמן — לעמוד מעבר לירדן ובמורדות הלבנון ובדרך לנילוס ולעומת שביתת נשק חסרת־שחר, היינו משיגים תנאי־שלום הנחיים לנו מכל הבחינות, כי לשלום כזה אנו מתפללים בכל לב. אילו ניצלנו את ההזדמנות שבאה לירדנו וכן את הצלחתנו הצבאית, יכולנו להגיע לדרגה של כוח עיקרי ציוני־לאומי בחבל־עולם אפל ושומם זה.

המו"מ ברודס והתיווך מצד או"מ בשלבי השונים, דבר שאין לראות בו כמו"מ קונסטרוקטיבי, שיביא לשלום־אמת, הפך למשא־עונויים ללא־נשוא, ויש בו הרבה גם מן הסריגיקמיות היתריות.

אירע נס: ביום מן הימים היתה הארץ כולה פנויה מבעים ונוחה מבחינה אובייקטיבית לרשתה. אירע נס נדיר לעם אומלל. היה נוצר נפלא המוכן לכל. אך הנס נתבזבז עקב ההפגרות, וההסכם ברודס וכר, יכולנו להיות 'אדוני הארץ משתי גדות הירדן, חפשים וכנויים למפעל ולבנין רחב. התנהגותנו — הסבין של נחיתות. מהו המושג הארצי עבר־הירדן? אין עם עבר־ירדני, ישנם שבטי־מדבר ומלך אביון, שהוא שכיר, ותחת לגלות את כל "הפארסה הפורימית" הזו בעולם, הננו בראשי הפרשנים הלהוטים לסייע לחיוק הדעה שישנו עם עבר־ירדני, ומטשטשים את האמת, שהיא היפוכה של דעה זו.

אין כאן ענין שבסנטימנטים ובהרגשה גרידא. כל איש משכיל יודע שיסודות הכלכלה והיקום מותנים בחיתוך הגיאוגרפי ובהצבת הגבולות של הארץ. הישוב כמו שהוא — אינו יחידה טריטוריאלית לא מבחינה גיאופוליטית ולא מבחינת אפשרויות־היקום. ישוב זה אינו יכול להיות סטאטי, אלא דינאמי, הפורץ מעצורים, מחמת הכרח. ולכן אין תועלת בכל הצעות לתיכנון בתוך הגבולות הקיימים של ישוב זה. יהיו ההצעות נכונות מבחינה תיאורית, כאשר יהיו, אין הן בהתאמה למציאות, שהיא מיטת־סדום. החוקת צבא, שהיא תמיד מוכן, כדי לקיים מה שנאמר: "ועל חרבך וחרבך אפשי. אסון־הגבולות — לא תתואר בשום אופן כדבר אפשי. ואלה החושבים — להיפך, אין פלא שיש כותבים בעת־ניהם על "הסתננות שודדים" — בנוסח ימי ההבלגה ויריות הצלפים ממסגד חסן בק... והרי, באמת, אין כאן ענין של שדידה סתם, אלא פעולות־הטרדה מסוי־מות ומתוכננות ע"י אויב צבאי, העומד קרוב לתל־אכ"ב — מקום הפארלאמנט. תפיסת־מושגים אומללת, עכשיו, כמו בימות־המאנדט — מסוכנת לעם הלוחם והמדמדם, לכלכלתנו שאנו חרדים לקיומה, להרחבתה ולביסוסה. האספיראציה של "פריודור" דרך שיר־ג'רה להר הצופים ו"רשת" של "קוים מפורזים או־מיים" בדרום־הנגב בואכה באר־טוביה אין בהם משום עדות לתפיסת־מושגים נכונה בעיני כלכלה. כתבוא הממשלה בפני העם ונבחריו בבית זה, כדי לקבל את הסכמתו או אישורו לקיום תכניתו המרחיקת־לכת של מר

א. צ. גרינברג (תנועת החרות):
אסיפה נכבדה.

אני רוצה לראות בבית הזה בית־מחוקקים עליון של האומה. אתמול היו לצערי, שעות, שנדמה היה, כאילו נמצאים אנו באולם הועד הפועל של הסתדרות העובדים והיינו עדים לדיונים ולמיקוחים בין מפא"י ומפ"ם — עוד מימות המנדט בארץ. כינויים שבריתחה שהושמעו לא גרמו, לצערי, להרמת כבוד הבית הזה. ביחוד כשהיריבים עתידיים בקרוב להתפייס. נקווה שה"ווית המדינה תרפאנו מנוסח ה"ישיבות" שעבר זמנו. כן נקווה, שבסיסמה של "אהוות עמים" תשולב גם הסיסמה של אהוות אחים, לפחות, בהסתדרות העובדים גופא.

אני רוצה להגיע לידי מסקנה, שאלה שעלו למלוך — נשארנו כאתמול: אנשי־לא־מלוכה, אלא — עם חרבות ואפולישין ותארים. אני רוצה להגיע למחשבה שהללו שזכו למלוך, הושבים שענין המדינה זהו ממין עסק מורחב של "ישוב" — בלבד.

אני רוצה בכבוד הבית ובכבודו של אנשי המלוכה, כי לרגש האדנות בישראל קראתי בכל שיר. נמוסים דביבור כלפי יריב — ממדות־המלוכה הם. בעוד שאנו יוש"בים ומתדיינים בפורמליזמון ודברים מעניני־השעה, החשובים כשלעצמם, נעשים דברים מטעם באי־כח הממשלה, החורגים מעניני השעה, שהם ענין לדורות. הדברים נוגעים בקרקע־המולדת, בממשל גופא. אין זה ענין של "עוד דונם", אלא של מדות־ארץ. של מחוות שלמים, שהם בחשבון גדול ענין למפעל ולבנין, שבלעדיהם אין לנו אלא לחכות לנדבות־עם ממעבר־לים. מעמידים את העם ואת הבית הזה בפני עובדות של הסכמים, שהבית הזה לא ידע על תכנם ונדמה לי, שגם בלי יפוי־כוח מטעם הבית הזה לחתום על איוו שהם הסכמים עם ממשלות זרות, האומרות בגלוי שהן אויבות. והוא הדין בדיונים על הסכם עם ממשלות זרות בעניני הכלכלה ובבעינים הנוגעים לאינטרס הטריטוריאלי שלנו. אין עוד לכסות על עניינים כגון אלה, והדבר נוגע לכל הסיעות יחד. אינני מפקפק בכוונות הטובות של שליחי־הממשלה בדיונים, אולם מתנגד אני לשיטתם ולגישתם. המשך השיטה הנודעה מימות המאנדט, ימי ה"ישוב" ו"עוד דונם", השתקת דברים, ויחס של ביטול דעה מבקרת.

כשנה וחצי עומד אצלנו צבא על חרבו. ההוצאות עצומות. בזבוז כוחות יקרים. וסלחו לי על הביטוי: גסטרולות מלחמתיות הגורמות להקות דם יקר לנושך ימים אחדים והגן עולה המוראל הצבאי של הנוער היהודי לדרגה עליונה, ובצדן — פולטיקה של הבלגה, הפוגות, נסיגות ומ"מ עם מתווכים, דבר המביא לידי ירידת המוראל הזה. כי מטבע הדברים הוא בכל צבא במצבים דומים.

עם יהודי גדול בעולם: ברי־השכלה ותרבות וכן יכולת של כיצוע בכל המקצועות, ועם שקיבל את מדינתו ונחל נצחונות צבאיים על כוחות אויבים שעלו עליו — עומד, בסופו של דבר כעני בפתח בפני השבט הברווי מעבר הירדן, סופג עלבונות מ"קולוגלים" בדוויים ונותן את עצמו לסירוגין להקות־דם ומבזבז כוחות על־ידי הפוגה, הבלגה ונסיגה, ואין לראות מוצא ממצב אומלל זה. תפיסה זו היא בניגוד לכל חישובי־השכל, כאילו היפנוזה כאן, שקשה להשתחרר ממנה, כעין הרגל ליריות מסלמה לעבר תל־אביב

— דיון על הרכב הממשלה ותכניתה (גרניברג) —

חירות יהודים? מה הן הסכנות המאיימות עלינו, באם ניכנע ולא נוותר על בירתנו?
ואני אומר לכם, שהיותור על ירושלים הורה סכנות גדולות יותר מכל הסכנות הצפויות מן הסירוב למסרה לידי זרים.

הממשלה מקרבת אותנו — שלא בכוונה חלילה — למערבולת של דמים שתבוא בהכרח. בירושלים זו המתחלת מ"ככר ציון" ה"בתי מנדלבוים" אי אפשר יהיה לחיות ולהתקיים, פשוט. הפניות והסדר האחריות (שנקרא כובד ראש) שבחיותור זה, יהיו בעוכרה של המדינה הצעירה ויועזו גם את יסודות המדינה הצועדת את ראשית צעדיה — בלי ירושלים. מה עלול הרכב לגרום לחינוך — זוהי בעיה חשובה אחרת, ויתכן, כי אילו פרסמתי את השיר "כיתור על ירושלים" — היה הוא מתקבל כ"אירידינסה..."

איני יודע אם מותר לי לומר, שראש הממשלה היה חייב להגות, מי אשם בחורבן ירושלים האמיתית? למה לא נכבשה בעתה? מי אשם בחסרון הנשק בזמנו? מי נתן את הצו — לא לכבוש? המוסד הפוליטי, או המוסד הצבאי? אנו מחוייבים לדעת את סיבתהאסון, גרמני ואת שמות האחראים בפנינו ובפני הדורות, מי אשם באבדן ירושלים?

אמנם, כממשלה עברית נבחרת מכהנת זאת ב"פ עם הראשונה, אך שיטת השלטון שלה אינה חדשה, ראש הממשלה משתמש בשיטה מנוסה וידועה לו משכבר: הוא משתיק — אפשר בכאבלב — ועובר לסדר היום, לכן אני אומר לכם במעמד הזה — ואתם יודעים, שאמרתם דברים שנתקיימו — ההשתקה על ויתור ירושלים האמיתית אינה יעילה, זאת היא שתיקה שאיננה שותקה, היא זועקת! אי אפשר יהיה לעבור על זעקה זאת לסדר היום, גם אם כלנו בבית הזה נשתוק ואיש לא ירים קולו, היותור על ירושלים יהיה לתהום רובצת לרגלינו ולתוכה יפלו כל התכניות הריאליות, ה"ריאליסטים" כביכול וכל כספי המלוות הלאומיות, על תהום זו לא נכסה בשום כסף ובשום אגלייה, התהליכים ההיסטוריים שהתגברו במשך הדורות על מכשולים חיצוניים ונפשיים, על טשטוש הדמות וסילופי המושגים והביאו אותנו אחר מרד דמים קשה עד הלום, — זוהי הדרך של המהפכה העברית לקראת ייעודה, סילוף שמה של ירושלים והעברת איאלו מוסדות לרחביה, ש"ברושלים החדשה" — אין בהם כדי לעכב את התהליך ולשנות את הייעוד.

באם הממשלה אינה לוקחת על עצמה להוביל את העם בדרך המלך אל המטרה הסופית — אל ירושלים, ובאם לא תעשה זאת, הרי מעט החול שהיא צטטרך לזרות בעינים על ידי שתיטיב עם "ירושלים החדשה", לא יכסה את התהום שהיא פותחת לרגליה, ולרגלי המדינה הצעירה בראשית דרכה, לשלומה אנו מתפללים ושלמנו לשם הקמתה במיטב דמי-בנינו.

היותור על ירושלים עלול להכניס אותנו, חו"ש שלא ברצינו, למערבולת של דמים ואסונות ולהביא לערעור כל היסודות של קיום המדינה, לא צריך להיות נביא בכדי לדעת, את זה מרגיש כל יהודי בענן הכבד החלוי מעל לויתור זה, ההמצאה של הבטוי: ירושלים החדשה, שהיא תסופח למדינה, זהו רק טשטוש ציפוני, גם אם כל העתונות וכלנו יחד נסכים ונמחה כף לסיפוח ירושלים החדשה, זה לא ישנה את מהות האקט ההיסטורי האומלל הרה"האסון של היותור: כי ירושלים האמיתית היא רק זו שבתוך התומוות, והתהליכים ההיסטוריים

בנין ולהתחשב עם "נבונותו" הגדולה של המלך הכדוי, או לבקש עצה מאת נבחריה העם לשם עיבוד תכנית שיש בה כדי לשנות את פני המציאות הפוליטית והחברת האפשרויות? והאינטרס היסודי הראשון הוא: ירושלים דכולא בה, כל הבעיות מוצאות בה את פתרונן.

בנאומים כאן, עלתה המלה ירושלים כמובלעת... — נעבאך". הועלו הצעות שונות, הנוגעות ע"ד-הלב ברחמי הקונסטרוקטיביים שבהן: להיטיב עם ירושלים — עם זאת ה"עניה סוערה", אם אומרים היום: ירושלים, הכוונה היא — לאותו גוש הרחובות שהוא מעבר לחומות ירושלים האמיתית, גוש זה קיבל את השם: "ירושלים החדשה". עלי לקבוע, ברשותכם האדיבה, את המונחים הנכונים, שבהם יש להשתמש מהיום: והלאה במוסד גבוה זה: ירושלים של האומה — היא שבתוך החומה; בה הר"הבית, ואשר מעבר לחומות, זהו עיבורה של ירושלים, אם אנו מפרידים את כל הגוש הנ"ל מירושלים-שבחומות, הרי ערכו כמוצא, קרית-ענבים ועין-כרם, מקומות אלה גם הם זקוקים לתקציב ולעידוד והרחבה, שכן הן חלקי ארץ ישראל שלנו.

כל ההטבות והחסדים, כל המפעלים והמוסדות שכבוד ראש-הממשלה וחבריו הנכבדים הבטיחו להעבירם, ל"ירושלים החדשה" — זהו מעשה טוב כשלעצמו, בדומה לעידודה של צפת וטבריה שגם את זה הבטיח כבוד ראש הממשלה בנאומו, ואני מאמין שאין בלבבו של ראש-הממשלה שום הפלית-רגש.

ירושלים הנכונה, שהיא לא רק עתיקה והיסטורית, כי אם ירושלים הגיאוגרפית והגיאופוליטית — עליה עבר בשתיקה ראש הממשלה, זו "העניה סוערה", לא הוזכרה בנאומו, אף על היותור עליה לא דיבר, כי הרי ידוע שיש ויתור, והלא צריך להסביר לכנסת, מדוע עלינו לוותר על בירתנו האמיתית? מהו ההכרח הזה, מהו הכוח שאין לעמוד בפניו, המכריח אותנו למסור את ירושלים? למי יש יותר זכויות על ירושלים? הלא מחוייבים חברי-הכנסת לדעת מיהו זה שמכוון את נשקנו מחומות ירושלים?

לאיזה כוח אנחנו נכנעים שאין אנו יודעים אותו? יודע אני, ששנים רבות הניחו ידי-כופרים מכשולים בדרך האהבה לירושלים והידבקו בה, מבחינת המח"שבה הפוליטית והכיסוף הפוליטי (יש כזה!). אנחנו, ובעיקר החלק הכופר, הפיצונו את המימרא: קדושה ירושלים לשלוש הדתות... מנהיגים אמרו זאת בכובד-ראש ומורים שיננו זאת לבני-הדור, המימרא — בדויה! עינינו ראו ואזינו שמעו, באיזו קלות מרושעת נמסרת ירושלים הקדושה מידי הנצרות לידי הבדויה, היתה פעם לנו עוד תפיסה אומללה: ים כברי מסביב לירושלים, גם תפיסה זו התנדפה והמציאות גילתה שטחים ריקים בין הבירה לבין מוצאה הטבעי, דרך תל-אביב — יפו, אל הים, תל-אביב יפו הנן במקומו ירושלים ולא במקומו לוד של המאודאט, ועפ"י אמת המדה הקרקעית, הרי ירושלים היא בירה יס-תיכונית.

מהו הכוח ומהי הזכות של עבדאללה, שאנו נבחרים העם ובאי-כחו מוכרחים להרכין ראש בפניו ולמסור לו את בירתנו? או מהו הכוח הנסתר המכוון נגדנו ואנו מוכרחים להכנע לו עד כדי ויתור על הבירה? האם לא גירשנו את הבריטים מארצנו בידי לוחמי-

של הרצל, שצלו הלך אחריו לזכרון גם בכתובים, שנים רבות אחרי מותו. והנה בא היום ואנו רוב בירושלים, רוב בארץ, יש מדינה וצבא מפואר ויכולנו להחזיר את ירושלים עם הרהבית וכל הקודש שבין החומות לנו ולבנינו — במחי יד אחד : נבכורה. הנוער היה מוכשר ומוכן לכך. ולא החזרנו את ירושלים וגם ויתרנו עליה בהתחשבות עם מקומות קדושים של אחרים... היתה לנו "הבנה עמוקה", כמעט רליגיוזית מוגזמת לגבי קדושתם הדתית של אחרים זרים, התובעים את ירושלים כקדושה להם בלבד, ולנו אין חלק בה. כאן אנו צד בלתי מעונין וכמעט אנטידתי לגבי עצמנו. הרוזן ברנאדוט הנוצרי העז להציע למסור את ירושלים הקדושה לעבדאללה וגילה על ידי כן את הרגש הנוצרי האמתי. ואכן, עבדאללה "השליט הנבון" הנין, שאומה עבר-ירדנית אינה במ" ציאות, אך יודע הווא, שכל מי ששולט בירושלים — לו המלוכה העיקרית בעולם הערבי, כי פלשתינא ירושלמית היא יותר מדמשק, המאוכלסת עם ערבי.

למה אין אנו אומרים, בשעה שהמדובר בירושלים הקדושה, שהרציון הוא קודש לנו, עיר דוד ומקום קבר דוד ? למה גרד מהר ציון ל"ככר של סנימה ציון" — כאוגאנדיסטים בלי ירושלים ? למה לנו מדינה בלי ירושלים ? בינת-האהבה, השותחת דם, ולא יצר הקסרוג סתם מכריחנו לומר : דעו לכם, אפשר שמחר ירדו חילות ישראל מהר ציון מחמת פקודת "פירון" או "הסכס", וזו — על ירידת החייל היהודי האחרון מהר-ציון אנו יורדים עם מדינת ישראל לשפלה. לא נסיגה אחר נסיגה ובכיה לזרות.

כי ירושלים עברית מצילה את השפלה, את כבוד המדינה, את הגופים. אך ירושלים-ש"עבדאללה בתוך החומות (ואין ירושלים אלא אחת) תהיה המושלת בארץ מבחינה בינלאומית. עבדאללה מלך ירושלים — משמע : פלשתינה ערבית, וגיטו יהודי אבטונומי זמני. וכל פגיעה תנו הקלה ביותר בעבדאללה זה, תהיה פגיעה לא בלגיון הערבי, אלא במדינה סוברנית.

במה אנו יורדים מבחינה מוסרית לגבי שמירת מקומות הקודש בירושלים ? במה אנו פחותים בערכנו התרבותי, הצביליזאטורי מן הביווי בעבר הירדן, שלו יאתה מלכות בירושלים ותפקיד השומר האביר על כל מקומות-הקודש אפילו של הנוצרים ?

בעיית ירושלים מסמלת את תפיסת המושגים הפוליטיים בארץ : אנו מוותרים על ירושלים, שוב אפשר לוותר על דרום הנגב. אם מוותרים על ירושלים הקדושה ועל חברון, מוותרים על כל גוש-עציון. ואם יש מקומות קודש בירושלים, שאנו בעצמנו מראים כאילו איננו ראוים לפרוש עליהם את חסותנו הממשלתית, ככל ממשלה סוברנית בארצנו, הרי אין לדבר סוף. הכנת ליד דגניה והירדן — קדושים. אין מקום ב"פלשתינה" זו שאין בו משום "קודש", ויוצא, שבש"כ הנפשת הארץ איים-איים שלא ברשותנו. ואנו פועלים בין האיים האלה, כיצד אנו מתארים לעצמנו את מדינתנו הסוברנית ? הגיע הזמן שידע העולם הגדול, שארץ ישראל איננה עוד "שטח הקונסוליות" שבימי עבדול חמיד. ועם קץ המאנדט הבריטי עברה ארץ ישראל בכל שטחה לרשות האומה הישראלית המשתחררת. אם יש לנו בתי-עלמין ובתי-כנסיות שלנו באינו ארץ, עדיין אין לנו דרישות לפיקוח אכסטרי-טוריאלי עליהם שמ, באותה ארץ נכריה.

האגדה מספרת : ירימה היה מוצא בדרך אצבעות מקוטעין מושלכין בהרים והיה מלקטן ומגפסן ומתבקן

טוריים, הגיונים ממקורות עמוקים, לא ישונו בגלל ההילולה התל-אביבית על השטח העליון. כאותו הפחד אפני "המטרה הסופית", שמה יבא הדבר ל"סיבוכים", כן הפחד מפני המטרה הסופית : ירושלים, אותו ה"שמה".

היינו רוב בארץ ישראל לפני צאת הבריטים והגנו רוב עכשיו גם בארץ הירדן משתי הגדות. והפחד לומר זאת גלויות — קיים. עלינו לדעת : ויתרנו על ירושלים העתיקה שלא תהא לנו כבירתה של מדינת-ישראל — היא השארת שטח שאין למעלה מרכז הגיאופוליטי, — שטח להישארות השלטון הבריטי בא"י כולה. וזהו הכלל : מי ששולט בפריס — ממילא שולט על ברדו ; וכן מי ששולט בירושלים — שולט גם על תל-אביב, ולא להיפך. אם יאמרו לי יריבים שונים : יש לך מונר-פולין על ירושלים ? אענה להם : כן ! יש לי ולחברי עכשיו מונופולין על כל העינים הממלכתיות : מטרה סופית — מדינה יהודית, מלחמה במשעבד הבריטי, וגם מלחמת-דמים בעד ירושלים.

יש ואומה נמצאת בין-המצרים עקב מפלה בשדה קרב או התרפות פנימית, שהביא לידי משברים ואז נאלצת האומה לויתור-שבאונס, ובין יתר כל מיני ויתורים גם לויתור טריטוריאלי. ויתור כזה הוא תמיד רק ככל מה שנו" גע לחבל-ארץ בשטח-הספר של המדינה, אך מעולם לא ויתרה אומה מרצונה ואף לא מאונס (בדרך המשא ומתן) על בירת האומה. מאין הגענו אפילו לאפשרות של דיבור על ויתורנו לגבי ירושלים שבין החומות ? לא היה אף רגע בדברי ימי האומה שיהודים יאמרו בפירוש שהם מוותרים. זוהי אשמת שומרון מחודשת בשרון, כביים אשמת שומרון הקדומה. מילות העגל אינני יודע שום רגע אחר מא"י חד את כל בית ישראל כמו באותו ליל-המחולות בתל-אביב. סביב בשורת ליחורה של הארץ והויתור על ירושלים. איך לא אמרנו לבית בן האומה הצרפתית : כאן ; אתה, בן האומה שנתנסתה ביסורים, האומנם אתה הוא המציע שנוותר לא רק על אלס-לותרניגיה שלנו בגבולות ישראל, אלא גם על פריס שלנו ? איך לא דיברנו כך עם ב"כ בלגיה ? ואיך אנו מדברים כך גם עם ועדת-פיזס, המת-נהגת בעניינינו ככלמנד פקסן עם הניגוקות של בית רבן, ירושלים — שלנו. הרי הגויים האלה יודעים היטב-היטב מהי בעצם ירושלים ; במושגו של העולם הרי ירושלים עברית היא גם, אילו לא היינו בעליה ואדוני גורלה. למה נתנו ולמה נסויף לתת, שמושג זה יסולף לרעתנו ובסיוע עצמנו לכך ?

אנו מקשיבים בריצינות כשמדובר על ענין מקומות קדושים ועל צל של פגיעה ח"ו בהם בידי מישהו מתוכנו. ואולם על מה שעשו לנו בירושלים הקדושה, במקום הקדוש ביותר לישראל, אין אנו מדברים. יש רושם בער"לם, כאילו כל מה שנעשה לרעה ולחילול הארץ — לא נעשה אלא, בעיקר, ע"י יהודים ; ויש רושם, כשמדובר על קדושת מקומות כאלו ליהודים, אין שום מקומות קדושים בארץ הזאת, וכאילו יש כאן עסק עם שבט-פולשים לארץ זו ולא אנו הגנו בני-דוד והנבאים, ולא כאן היתה מלכותנו.

זכור לנו היטב קונגרס אומלל אחד («קונגרס הבוכים»). משום שהרצל הגדול, הרצל שכולו היה ירושלמי כגלגולו של דוד, העלה את ענין אוגנדה — ל"לינת לילה"... וכיצד נודעונו אמות הספים והלבבות וקמו הצירים ונשבעו : אם אשכחן ירושלים... בעוד שכל ענין של ארץ ישראל היה אז דבר-שבחלום בלבד. פישעו

— דיון על הרכב הממשלה ותכניתה (גרינברג, שפרינצק, הרצפלד —

בתפוצותיו, על מה שאין לנו — ומר לכולנו על מה שאין לנו — מודע לא לזכור גם על מה שיש לנו: שאנו בכל זאת עומדים בתנאים אחרים מאשר עמדנו לפני שנה ומאשר עמדנו ב-29 לנובמבר? מודע אתה מזולזל כל כך בכובות שהיתה בעם ובארץ? יודע אני לספר על כמה מקומות וכמה פינות בארץ, מה שכואב להם ומה שחסר להם ומה שדורש תמורה ותשלום.

רוצה אני שתדע, אורי צבי גרינברג, מה שחשבתי לומר לחברי, ואל בין חברי אני מכניס גם את החברים של הפועל המזרחי, ושל פועלי אגודת ישראל, שאני יודע שהם בשר מבשרנו, שותפים לנו במעשינו ובמעלנו כעת בארץ. ואני יודע להחשיב את הכוח היוצר בארץ, אני יודע לספר, מה נתנו לנו הידים האלה, החל מגירים וגמור בצפון, ברמות נפתלי, ומאד אינני מרוצה, שמישהו מחברי ממפ"ם נוגע בדבר הזה שלא להכחיש, משום שקודש הוא. אני יודע לספר, מה היה בבית אשל, מה היה בנירים, מה היה בסעד, מה היה בנגבה, מה היה בבארות יצחק ומה היה בעציון. מכיון שאני מדבר בינינו לבין עצמנו וכאחד מתווכנו — רציני לשאול: האומנם אין פיסכם לומר דבר מועד? שמעתי את הדברים בנוגע למשרד-החוק, ועל אחת כמה וכמה בנוגע למשרד-הבטחון. הם באמת מלאים חטאים כרימון, לא מצוות חלילה, אלא חטאים! שניהם עשו במשך השנה הזאת את המעשה הגדול ביותר בתקופתנו זאת. אינני בקי כל כך בעניני משרד-הבטחון, וביחוד בעניני משרד-החוק, שהכל שם סווי. אך יודע אני, איך עמדנו במשך השנה הזאת בפני אילים אדירים ועצומים של העולם כולו, ואיך כבשנו לנו את מה שיש לנו היום. ומדוע זה לא לראות את החיוב הזה? בשעה שאתה מזולזל במשרד-החוק, או בכל משרד אחר, האם זה לא על חש-בון עצמך? כל מי שאינו רואה בפארלאמנט הזה פארלא-מנט יהודי, ואינו רואה הישיגו וכשלונונינו — כלום אין גם לו חלק בכשלונות הללו? אתם בולעים את ההישגים ורואים רק את הצללים. גם אני רואה את הצללים, — ואני אריב את ריבה של ירושלים! ואינני חושב, שיש מישהו בינינו, שדעתו אחרת בנידון זה. אני יודע, שבמשך השבועות האחרונים אני יושבים בשרון ובר שומרון, יושבים במצב של התעלפות, במצב של חוסר ישע, של חוסר אפשרות ליצירה, ואני מרגיש זאת היטב. אני הייתי בין אלה, שהלכו למשרד הבטחון ופגו הגה והנה, ודפקו דלת ובשולחו, ואני מוכן לדפוק גם בראש. אלא שאני גם יודע היטב, שיש לנו כאן דבר עצוב, בלתי אפשרי. ואחרי כל זה הייתי רוצה מעט נחת-רוח ממה שהשגנו, מעט עידוד, מעט חיך על השפתיים, על שפתיך אורי צבי גרינברג בתור משורר הדור — בתור נביא שאתה אינך רוצה להיות, אך בוודאי ובוודאי שחושב בלבך על זה. לא חייב לשאול אותך, אם זוהי התפילה שלך, אם זהו מצב הענינים הממשיים של ארץ ישראל במעמדה לפני העולם כולו, במעמדה לפני העם? הוזהי כל האמת לאמיתה?

כפי שאמרתי, את חשבתי כלל לנוגע בכך, ולא מפני שאני חס עליכם כל כך. הרבה יש לי בלבי עליכם במשך כל חלק, במשך כל שנות פעולתכם בארץ. וחברי יודעים, מה היתה דעתי ביחס לכל מעשיכם וכל ההשגים האלה, ולא אגיד כאן בדיוק מה שאמרתי במקום אחר על יום נתינה, משום שאינני רוצה להוריד את רמת הבמה הזאת. אני אינני מוכשר לבטל ולזלזל באף אחד מאלה

ומנשק ונתנן בתוך טליתו ואומר להם: „בני, לא כך הוזהרתי ואמרתי לכם, תנו לה אלהיכם כבוד בטרם יחשיך ובטרם יתנגפו רגליכם על הרי נשף?“

אינני נביא. אך את האמת אמרתי לירושלים ולאנשיה, וכארתו נביא ישראלה יגונות ואמר להם: „לא כך הוזהרתי ואמרתי לכם?“ — אני אומר: כמחצית חיי אני עובד לאמת ירושלים זו, ורובה נאמר בעתונות החלוצית בארץ ישראל. אין זה חדש. זכרו, שירושלים היא בעיני הבעיות ובה כל הפתרונות. בלעדיה — אין גאולה, והבנין אינו בנין, ואין ח"ו מוצא לחירות ישראל ממש. אם אני מדבר כך בירושלים ואומר, שהיא בעיני הבעיות, הרי אינני מביע בזה את דעתי אני. זוהי הבעת דעת ההיסטוריה והמסורת.

אצל שר האומה — ירושלים היא הכל. כל ארץ ישראל יחד. וזהו גם השכל הנכון והבריא והאכזרי — פני תפיסת-מושגים פוליטית — בפרספקטיבה היסטורית. תפיסת מושגים אחרת — מזבילה לתהום ושוב לשעבוד. ועל כן אני מבקש להודו לקיים מושב מיוחד קודש לעניני ירושלים, שכל חברי הבית הזה ישבו שבת-אחים תוך אהבה וחרדה ושכל טוב לענין, כדי שנהא מאוחדים בענין ירושלים כמו שהיינו מאוחדים בלילה-המחולות סביב עגלה-החלוקה.

היו"ר י. שפרינצק:

אני רוצה להודיע, שהגענו לידי מסקנה ששיבת הכנסת תהיה מחר בבוקר בתשע. הוועדה המתמדת מתכנסת מחר בעשר בבוקר.

אברהם הרצפלד (מפא"י):

קשה להשלים עם האמת הזאת של הימצאנו כאן בפארלאמנט היהודי הזה ובהביאנו הנה את תכנית הממשלה לקראת השנים הבאות לבנין ולשכלול מעמדנו בארץ. אך קשה לי שבעתים לדבר אחרי אורי צבי גרינברג, שבא כנראה לכלל דעה, שאיננו שבים כאן אנשים, שאהבתם לירושלים היא קטנה בהרבה מזו שלו. והוא הביא לפנינו מנה גדושה — לא קדושה אלא גדושה — ולימד אותנו את תורת הדבק ביחס לירושלים. במקרה זה יש לי שאלה מיוחדת לאורי צבי גרינברג וגם לחבריו, גם לאלה היושבים בצדו: מלבד התורה שיש להם בקרבם ובנפשם, האם יש להם משהו גומש לירושלים, לירושלים של היום, משהו שאין לנו? ואני רוצה להגיד לך, אורי צבי גרינברג: אל תחשוב, שעוררת שאלה שאפשר בנקל לעבור עליה לסדר היום; ואתה היחיד בדורנו, היודע גם להרחיב את הפילוג. לא אמרת כך אף במלה אחת לגבי החיוב שבישוב כולו, וביחוד ביחס לאלה שהביאו לחיוב הזה. ראה-נא את הדרכים לירושלים במה הם זרועים — בקרבנות מצד אחד ובבנין מצד שני. והכל לשם מה ובשביל מה? לשם מה נעשו הדברים הללו? קשה להאמין, שכל מציאות חדשה זו — מציאות היא. קשה להאמין, שאנו באמת יושבים בתנאים מחודשים אלה בארץ-ישראל, במצב שאנחנו יושבים היום, ועיני העולם כולו, ולעני העם היהודי — אף את תיטול את הכבוד הזה לעצמך ולחברייך בענין זה. כולנו שכחנו את דמנו, וכולנו יש לנו חלק גם בהישגים וגם בכשלונות. ואינני יודע אם חלקך בכשלונה של ירושלים לא עלה על חלקו של מישהו אחר! (מחיות כפיים). אני יודע זאת. — אל תמחאו כף, מפני שאם כבר מדברים מכאן, מן הבית הזה, המחאו את דבריני לעולם כולו ולעם היהודי

היא אחרת, היא גדולה ועצומה. אנו בכל זאת ואחרי הכל באים אחרי הישגים, שהם למעלה ממה שפיללנו. ואם ועלינו יהיה עוד להמשיך את הקו שהמשכנו אותו אתמול ושלשום, לא אנתנו נירעת לאחר — לא אנתנו נירעת, אורי צבי גרינברג !

ואני מוכרח לנגוע בשאלה השניה, שהיא לכאורה תמיד האחרונה: השאלה הקונסטרוקטיבית שעליה אין מדברים כלל, שמענו גם את הרצאת קפלן הקונסטרוקטיבית — והנה, בכל הויכוח פה לא נגעו בהרצאה זאת, אלא רק בקו המדיני והרכב הממשלה, ואמון ולא אמון, ובקורת. ואם לבקורת — הרי גם אני אהיה מבקר לרגע קט ואשאל אתכם: האם זאת היא האמת? מה השאלה האמיתית העומדת לפנינו? אנו עומדים כרגע בפני פרשה, שלא היתה כמוה בתולדות ישראל ובתולדות היהודים. חודש חודש אנו מקבלים עשרים וחמשה אלף עולים ויותר, ואיש מכם, בכל אופן ברובכם הגדול, אינו יודע, איד הרברים האלה מסתדרים? לאן באים העולים? הרי אף חדר אחד לא בנינו במשך השנה הזאת החל מ'14 במאי ועד היום הזה. אולי גזומה היא: שאף לא חדר אחד שהוא, ניבנו חדרים גם בתל-אביב וגם בקומות אחרים. וכשאני רואה בנין הוולף ונבנה, אני מבקר עליו, אני עומד רגע קט ומסתכל בבנין הנבנה, איך הוא מתקדם. אך יחד עם זה אני יודע שלעולה ממש, לאותם 25 אלפים, לא נתתי עניין דבר. אך מי עורר את השאלה הזאת פה? מי מכם הדליק נר שבת באותו יום שהאניה האחרונה באה מקפריסין? מי מכם שתה "לחיים" אפילו רק ביחד, דות, להנאתו שלו? האם שתים "לחיים" לכל הפחות עם בני משפחותיכם, וכשאני הולך ורואה מיום ליום, איך אנתנו גדלים, ולפי תכניה של הממשלה כל אחד מאתנו מהכה לכך, שהמליון השני יבוא במהרה בימינו, אני עומד ושואל: מי מאתנו שואל את עצמו — מה עשית ומה אתה עושה בשביל העולים הללו?!

הדבר השני — ההתייבות. איך הגענו לגורם הזה? לשלוש מאות הנקודות הקיימות בארץ, ואיך 300 הנקודות בארץ הצילו את הארץ הזאת? ואני אומר לכם, אורי צבי גרינברג ותכניה. הבינו היטב, שהטלית ותפילין שלנו הם! לו הייתם יודעים, כמה ימים ויללות אנו מביאים על כך, איך להגיע לכלל זה שבמקום זה וזה תמצא נקודה, יעלו עליה אנשים איך שיעלו, ובלבד שנתיישב על האדמה הזאת, ובלבד שנכבוש אותה, שנהיה לה בעלים של ממש ולא בכוח-החרב. אנו מחכים ליום, שכוח החרב יעמוד בפניה, והיחכה להשעת הצורך. אבל היום שלנו יבוא בכוח המחשבה שלנו. ואנו מחכים לכך, האמצעי מידי אחינו באמריקה, שאנו מוציאים אותם מכין האצבעות בשביל לעשות את כל מלאכת הבנין, וגם כן את ההלוואה שדיברו עליה בביטול כזה, אני עומד ותודה עליכם. אתם יודעים היטב, שההלוואה זאת שובת ל ידי ביטוי על-ידי הנשיא ויצמן, היינו עדיין רחוקים מן השולחן הזה פה; והנה, כשאנו באים לכמה זאת, לבית זה, למאורע ההיסטורי הגדול, כשאנתנו עדים לכך, שאנשים אינם מוצאים בלבם את העוץ לומר משהו על זה שהושג תוך השעת החדישים האלה, אם זה בשטח השדה, ואם בשטח המדיני, האם בשטח הבטחון, או בשטח הנוער, אם בכל שטחי חיינו, כשאין אומרים אף מלה טובה אחת — הרי זה אומר דרשני, הרי זה אומר, שאין אנו מוכשרים כנראה ואיננו מסוגלים להתרומם ולראות את הנעשה — ולא כמו שאורי צבי גרינברג אמר,

היושבים כאן, מחשבתם ודרכם היתה אולי מסולפת, אך היה בה גם משום קידושהשם. ולכן אני מוכן לומר: מה שהיה אתמול לשלום — היה כלא היה. אך כשמעלים את הדברים בצורה שמעלים — יש בזה משהו מצער ומדאיב לאין שיעור. וכי מה היה כביש בורמה, מה היתה חולדה, מה היה מעלה-החמישה בדרכים אלה, ומה הנקודות בהן והתכניות שלנו בסביבה — האם לא כדי ליכבוש את ירושלים, לא כדי להחזיק בירושלים? אנו נעריך, בודאי נעריך את המעשים — אם יעשו וכאשר ייעשו — למען הניצחון ולמען ההישגים כפי שאנתנו רואים אותם, בצורתם ובדמותם של המציאות היקרה לעם ולארץ. כל זה יעמוד נגד עינינו. אך דרככם אינה דרכנו — לא היתה דרכנו אתמול ולא תהיה גם עתה.

ולחברי אני רוצה להגיד: קצת חגיגות! נפל דבר בישראל: ואני מודיע לך, אידלסון, אינני מעלה על הדע, שאתה יכול ללכת בדרכים אחרות מאלה שאני הולך בהם, ואני בטוח שלא תלך — אני לא אתן לך ואתה לא תתן גם לי ללכת בדרכים אחרות. ובוזה הערובה, אומרים: קואליציה. בודאי תצחקו לדברים שאומר. אידלסון וריפטיין וחברים אחרים יודעים היטב, שאינני נימנה על קו מסוים במפלגה. אך אם תשאלו אותי — ולא דוקא בנוכחות חברי — מה זאת קואליציה — אומר: אני חושב שביני ובינך, אידלסון, יש הבדלים, עמוקים מאד בשאלות מדיניות-חוק, אך אם אני רוצה בקואליציה אתה, הסבור אתה, שאני רוצה בה את ביטולך או את ביטולי? אני רוצה בקואליציה גם עם הצד שמימיני — חוץ מחלקים מסויימים, שידוע לך היטב מדוע אין אנו מוכנים לקואליציה אתם. אתה חושב, שאינני רואה את החיוב, שבכל אחד מהם? עם כל הביקורת שלי על שיטת רוקח ועל שיטה אחרת, אני רואה את החיוב שישנו גם ברוקח משום שאפילו בו יש חיוב. אם נסעתי אתו „בקר-אליציה“ בעניני הקודן-הקיימת — הרי שיש לנו כפי הנראה איזו נקודה משותפת. אבל מי שמבטל את הדונם, מי שמתבטל את המעשה — אתו אין לי נקודה של שיתוף (א. צ. גרינברג: לא אמרתי זאת!) — כך הבינותי מדבר-רך, ואם לא הבינותי כהלכה אתך הסליחה.

אני חוזר ואומר לחברי: אינני יכול לתאר לעצמי, שצוילינג וריפטיין וארם עולים להרים יד נגד הבעת אימון בממשלה. ולא אסלח להם אם יעשו זאת. וברגע זה אינני מדבר בשם מפלגת פועלי ארץ-ישראל, כי אם בשם אלפים רבים, היוודעו את המעשה של מפ"ם. ואתם יודעים, שאינני אומר זאת מן השפה ולחוץ. ברור לי, שקואליציה זו, שהייתה צריכה לקום בינינו, אינה יכולה להיות על בסיס פרוגרמאטית, באותה צורה שאתם ציירתם לעצמכם. ולא מפני שאנתנו רוב, לא מפני שרובות נתנו בנו את אמוננו, אלא מפני שאני דורש מכם לתת את אמונכם באותם הדברים שהם משתא נפשנו המשותפת, שלכם ושלנו. אתם יודעים היטב, שמתח, מחזרתים לא נוכל לשבת אתכם על ספסלים אלה כשאתם מעמידים אותנו, כאילו אנו מתנגדים לכם וכאילו אתם מתנגדים לנו ושעלינו להילחם ביננו — לא אנודע חרמה, אבל להילחם. וביחוד שכלנו יודעים את הסוד, שמצב בו לא יאריך ימים, שצריך לבוא קץ לענין. הביננו-לאינסטיטוט הפשוט הבריאי של חברים, התיים זה עם זה שנים רבות, בעבודה ביצירה, בבנין, בהגנה, בבטחון, ובכל השטחים שהם חלק בלתי נפרד מחיינו. ולכן אני אומר לכם, חברים, אינני יכול לקבל את האמת הזאת, כי זו אינה אמת נכונה, האמת הנכונה

ישיבה י"ב, ט' אדר תש"ח (10 מארס 1949)
— דיון על הרכב הממשלה ותכניתה (הרצלפלו) —

בפני השאלה, איך ליישב את כל האדמות האלה על ידי חיילים, על ידי גוער, על ידי עולים חדשים, על ידי כל אלה שיביעו את רצונם ושחשקה נפשם להיות בין הכוב- שים את האדמה. בין היושבים על הקרקעות האלה, ובכל התנאים שהם, כמו בשנים הקודמות, כשעלינו לפתח תקוה, ליסוד המעלה, לכפר גלעדי, ולכל פינה ופינה בארץ, בתנאים ההם, בימים ההם.

והדבר השלישי, שאנו כאילו התנסינו — ואני אומר כאילו לא חס ושלום להפחתת ערך הדבר — אותו הבטחון שאנחנו קובעים לעצמנו, הגנת הגבולות, הגנת העמדות שלנו ובטחונן.

אלה הם שלושת הדברים, שאנו צריכים לראות אותם כתפקידים החיוניים ביותר. ובשטח זה — כל הפעולה הקונסטרוקטיבית הולכת ונעשית על ידי הממשלה, על ידי הגופים השונים שבתוך הישוב, על ידי כל אלה המבינים ושוקדים על כך, שכיבושנו ונצחוננו יהיה יציב ואיתן. אין אנו יכולים לזלזל ולהפחית בערך הדברים בכל הפעולות האלה ההולכות ונעשות, חברים, נתרחקנו מן המעמד של אתמול ושלשום בצורת היחסים בינינו ! אנו עומדים במעמד אחר, ובמעמד אחר עלינו לעבד את כל הכרם הזה, שעליו אומרים אנו לבנות את העתיד לעמנו בארץ הזאת.

שעלינו להתרומם בענין הטרנדגיה של ירושלים. אני חס ושלום אינני מזלזל בזה. הכותל המערבי חשוב מאד בעיני. וקודם כל משום שהוא היה חשוב להורי ולאבות אבותי, ואם אמשש את הדופק שלי היטב היטב יכול להיות, שגם לי יש איוה שייכות קרובה לכותל המערבי. אך להעמיד את כל הקלף הזה על הכותל המערבי ולא לומר משהו על כל המעשים הגדולים, ובמקום זה לומר לנו את כל הדברים שנאמרו כלפינו — הרי זה חמיה מאוד ולא מובן לגמרי.

ואני רוצה לסיים את דברי. שלושה תפקידים גדולים עומדים לפנינו. איני מתעכב על כל יתר התפקידים הגדולים, ולא אעמוד אלא על שלושה תפקידים, בראש וראשונה שאלת העליה. ואני אומר לכם, מתוך חכמת מתוכנת צריכים לבוא בזמן הקרוב שני המיליונים הראשונים. אחרת לא נוכל לכוון את פעולתנו. הדבר השני — ענין ההתישבות. יש לנו היום שלוש מאות נקודות, ועלינו להגיע לכך, שתוך זמן קצוב נגיע לאלף הראשון, אני מאד משתוקק לכך, ואני חושב שגם אתם אינכם יכולים לשקוט ולגות. אם היום קיבלנו את המיליון דונם, ועוד חצי מיליון אנחנו מעבדים, הרי רוצים בהכפלת השטח הזה, ולא רק בהכפלתו במובן התיאורטי של הדבר, אלא במובן הצבאי עקב הנצחונות האלה. אנו עומדים

הישיבה ננעלה בשעה 23.00